

УДК: 355.01:341:172.4

ПАВЛЕНКО І.О.,
асистент кафедри соціології,
Запорізький національний університет
(Україна, Запоріжжя) Iva_monroe@mail.ru

СВІТОГЛЯДНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СУБ'ЄКТІВ МИРУ ТА ВІЙНИ

Досліджуються характеристики суб'єктів взаємодії миру та війни в соціальному світі, згідно їх світогляду. З'ясовується функціонування соціальних інститутів як механізму об'єктивної діяльності суб'єктів. Синергетичний підхід відбиває дослідження соціального світу у протиріччі миру та війни, в умовах нелінійності, невизначеності, нерівноваженості, багатофакторності соціального розвитку. У соціальному світі відбувається взаємний перехід ідентичностей, взаємоідентифікація. Ідентитетом є заперечення або ствердження суб'єктом процесів миру або війни. Проаналізовані функції соціальних інститутів у форматах війни та миру демонструють нам невідповідність їх роботи в Україні. Отже, суб'єкти взаємодії миру та війни й стан суспільства та соціальних інститутів взаємопов'язані.

Ключові слова: соціальний світ, мир, війна, суб'єкт, соціальний інститут, взаємодія, ідентифікація, діяльність.

Вступ

Сучасний стан соціального світу України характеризується низкою політичних, економічних, соціальних, тощо, проблем. Внутрішня державна і соціальна кризи заважають розвитку унітарності України і єдності суспільства, зовнішня політика є вкрай не збалансованою по відношенню до сусідніх держав. Таким чином Україна розглядається світовою спільнотою як незріла країна із невизначеними державними і міжнародними пріоритетами. Оздоровлення держави ускладнюється війною, яка зараз відбувається на Сході України і може призвести до зіткнення цивілізацій та розділення світу на західний та східний, а точніше демаркувати цю границю ще виразніше за допомогою прибічників України та Росії. Ця війна носить фундаментальні, трагічні глобальні наслідки та детермінується як гібридна із застосуванням економічних, військових, інформаційних, тощо, протиборств. Тому, вкрай важливим є визначення суб'єктів миру та війни, дослідження їх характеристик, згідно із сформованим світоглядом в соціальному світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, з яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

Методологічно важливими для дослідження соціального світу як самоорганізаційної, нерівноважної, складної системи є роботи основоположника теорії синергетики Г. Хакена; зарубіжних авторів: І. Пригожина, Ю. Климонтовича, Ю. Данілова, Б. Кадомцева, С. Капіци, Г. Малінецького, Е. Князевої, С. Курдюмова; також дослідження вітчизняних вчених синергетичної спілки: І. Беха, В. Андрущенко, В. Воронкової, А. Назаретяна. Синергетичний підхід відбиває дослідження соціального світу у протиріччі

миру та війни, в умовах нелінійності, невизначеності, неврівноваженості, багатофакторності соціального розвитку, в механізмах управління та самоорганізації, в єдності хаосу та порядку, що обумовлюють розвиток суспільства.

Сучасні дослідження стану українського суспільства проводив С. Кононенко [1]. Виділення ключових факторів становлення української держави розробляв Ю. Шайгородський [2]. В. Таран вивчав перспективи української державності в контексті україно-російських відносин [3]. Важливими для роботи є доробки Н. Михальченка та В. Андрущенко, щодо розвитку державності України [4]. А. Краснокутський з'ясував основи оптимізації розвитку ідеології державного будівництва в Україні [5]. В. Глазунов експлікував мироустрій України у вимірі олігархічної політичної системи [6]. Громадянське суспільство в сучасній Україні вивчали В. Скворець, Ф. Рудич [7], Л. Кривега та І. Мухін [8]. Глобальні проблеми сучасності та кризи сучасного глобалізованого суспільства відносно тенденцій українського суспільства досліджували В. Воронкова [10], В. Жадько [9]. А також, дослідження суб'єкту соціального світу уособленні в працях Г. Зіммеля, який розглядав людину, індивіда як невід'ємну частку та джерело світу; З. Самчук вивчав феномен людини у її життєвих процесах. С. Рубінштейн розкрив діяльнісну сутність суб'єкту. К. Абульханова-Славська з'ясувала організаторські здібності суб'єкту життя, щодо процесів в світі.

Мета статті – дослідити характеристики суб'єктів соціального світу, які реагують, адаптуються, відтворюють процеси миру та війни та модифікують сценарій розвитку соціального світу, згідно із сформованим світоглядом. А також, проаналізувати функціонування соціальних інститутів та взаємозв'язок їх стану із діяльністю суб'єктів миру та війни.

Поставлена мета реалізується у таких завданнях: відображення сутності соціального світу через наявність внутрішніх, глибинних, стійких зв'язків між його суб'єктами; з'ясування як формується устрій життя людей у відносинах суб'єктів соціального світу; дослідження суб'єктів соціального світу через їх діяльність, а також, розкриття функціонування соціальних інститутів як механізму об'єктивації діяльності; експлікація ідентифікації суб'єктів згідно їх причетності до механізмів миру або війни.

Обговорення проблеми

Акцентуємо увагу на соціальному світі, як змісті цілісності соціальних стосунків суб'єктів і соціальної реальності у взаємозв'язку соціальних організмів та середовища, що є значущими в процесі діяльності соціальних суб'єктів. У соціальному світі взаємодіють протилежні процеси хаосу та порядку, миру та війни, управління та самоорганізації, які є його формами. Ці протилежні процеси є основою для розвитку соціального світу, який має такі атрибутивні характеристики: цілеспрямованість, появу нової якості, незворотність, закономірність. Феномен наділений такими якостями, як: емерджентність, цілісність системи, організованість, зв'язки усередині системи є більш міцними, ніж ззовні.

Сутність соціального світу відображається по-перше, наявністю внутрішніх, глибинних, стійких зв'язків між його суб'єктами, тобто сукупністю взаємовідносин між людьми. По-друге, спосіб організації зв'язків і відносин між людьми визначає динамічну характеристику соціального світу у зміні процесів хаос – порядок, мир – війна, управління - самоорганізація. По-третє, устрій життя людей зображує статичну характеристику змісту соціального світу, закріпленість, сформованість на даний момент часу - мирний або воєнний стан. Так як устрій життя людей формується у відносинах суб'єктів соціального світу, це відтворює взаємозв'язок між його структурними елементами на усіх рівнях: особистість контактує із соціальними інститутами, організаціями; соціальні групи мають взаємодію із більш масштабними соціальними об'єднаннями, а держава із громадянським суспільством впливають на процеси і розвиток один одного, тощо. Отже, суб'єкти соціального світу мають такі рівні: мікросвіт – особистість, як сукупність соціальних відносин; мезосвіт – соціальні інститути і організації, малі та референтні соціальні групи (сім'я, трудовий або навчальний колектив), усі контактні групи; макросвіт – суспільство, міжнаціональні об'єднання, великі соціальні групи (етноси, нації, соціальні класи або прошарки населення), міжнародні організації, держава, громадянське суспільство, ТНК (у сфері бізнесу, як окремий сегмент громадянського суспільства); мегосвіт – людство у цілому.

Механізм устрою життя суб'єктів здійснюється через переважання однієї зі сфер життєдіяльності суспільства в соціальному світі. Сучасний устрій життя суб'єктів соціального світу характеризується хаотичністю зв'язків в системі, посиленням ризику в глобалізаційних процесах та негативними проявами в усіх сферах життєдіяльності суспільства та призводить до кризи сучасної цивілізації [10, с. 16]. Специфікою, характерною особливістю суб'єктів соціального світу на усіх його рівнях є діяльність. У випадку бездіяльного соціального світу, відсутності будь-якої діяльності в соціальних відносинах виникає утрата сутності людини, як суб'єкту соціальної взаємодії із цілеспрямованою діяльністю для досягнення життєвої мети і функціонування соціальних процесів. Г. Зіммель розглядав людину, індивіда як невід'ємну частку та джерело світу. «Людська істота лише тоді дійсно цілком індивід, коли вона не точка у світі, а сама є світ» [11, с. 292]. Тобто, сам індивід є визначальним елементом картини світу, ядром Всесвіту. Але у дослідженні суб'єкту світу нас цікавить не індивід, як окрема людина, а особистість – сукупність суспільних відносин, із діяльністю, свідомістю та здатністю адаптуватися і перетворювати світ. З. Самчук розмірковує, що зараз виникла необхідність формування гранично синтетичного, багатовимірного портрету людини, дослідження феномену людини крізь призму її життєдіяльничої динаміки, мотивів і потреб, протиріч і конфліктів [12, с. 15].

Отже, суб'єктом соціального світу є окрема особистість або соціальна група, яка здійснює перетворюючу матеріальну і духовну діяльність, визначає соціальні процеси і зміни, має волю і усвідомлює свої дії, пізнає світ, як зміст сукупності елементів, компонентів і зв'язків між ними, які виступають у

вигляді устрою, способу організації їх життя, що спрямоване на узгодження (у випадку миру) або на розбрат (у випадку війни) як процес або стан. Це визначення потребує уточнення: окрема людина стає суб'єктом соціального світу, особистістю, якщо вона виступає репрезентантом особистих, соціально-групових інтересів або, взагалі, людства в цілому. Так і на інших рівнях, соціальні групи, організації, суспільство, держава і т.ін. є суб'єктами соціального світу при їх активній участі у розвитку та визначенні процесів, які впливатимуть на його стан, а також, формують спосіб організації зв'язків і відносин між людьми та взаємодіють між собою. С. Рубінштейн, вивчаючи суб'єкт життя, стверджував, що це не є просто громадянин країни, а є активний член суспільства...[13]. Вчений розкрив діяльну сутність суб'єкту, його раціональний вплив на соціальний світ та їх взаємозалежність. Особистість не розчиняється в діяльності, не розчиняється у відносинах, а вибудовує системи відносин зі світом, з людьми, з життям в цілому [14, с. 66-67]. У якості суб'єкту життя особистість виступає як її організатор [15, с. 21-30]. Тобто, осмисленні дії суб'єкта, якого спонукають зовнішні і внутрішні умови системи, його власні наміри, бажання та світогляд, суспільна свідомість – стають основою для побудови нової системи відносин суб'єкта зі світом для вирішення різноманітних задач від особистих до державних, життєвоважливих для усього суспільства. Таким чином, особистість набуває відповідальність перед іншими членами суспільства, країною за свої вчинки і наміри. Проаналізувавши визначення «світу» відносно ролі суб'єкта у його розвитку [16, с. 5], [13, с. 295], розуміємо, що у сукупності взаємовідносин суб'єктів, спільного життя, люди спрямовують свої дії, зусилля на перетворення світу, здійснюють миротворіння та війнотворіння. Таким чином, споглядаємо фазові переходи особистості задля досягнення власної мети і втілення сенсу життя – від поведінки до діяльності, і навпаки.

Отже, суб'єкти соціального світу включаються в суспільні відносини, у суспільне життя, приймають роль у суспільній діяльності, спрямованій на організацію й регуляцію суспільних дій в конкретних обставинах миру або війни. В. Бех розглядає «суспільне життя як цілісний процес функціонування і розвитку розумної живої речовини, яка протікає у формі соціального організму. Соціальний організм – це специфічна форма життя, яка виникла в межах нашої планетарної системи» [17, с. 2]. Таким чином, розглядаємо соціальний організм, як носій соціальних взаємовідносин. Головним рушієм соціальних процесів у соціальному світі є людина - особистість, суб'єкт соціального світу. Суб'єкти об'єднанні діяльністю, яка визначає суб'єкт – суб'єктні відносини між їх рівнями. При чому, у людини може виникати протиріччя між суб'єктністю особистою і груповою, класовою, державною, громадянською і т.ін. Ми розглядаємо людину, як особистість, яка вимушена узгоджувати свої суб'єктні потреби, діяльність, амбіції із іншими суб'єктами. А успішність узгодження закріплена в соціальних інститутах (сім'ї, освіти, економічний, політичний, соціальний, релігійний, тощо). Саме тому П. Бергер і Т. Лукман розуміють реальність повсякденного життя як інтерсуб'єктивний світ, оснований на контактах між людьми, як впорядковану реальність, в якій феномени

систематизовані в образах, тобто об'єктивовані порядком об'єктів для сприйняття людиною [18, с. 13–14]. Отже, соціальні інститути є механізмом об'єктивації діяльності елементів соціального світу. Тому інституційний світ як і будь-який окремих інститут - є об'єктивована людська діяльність. Попередні дослідження, щодо виявлення основних характеристик миру, світу, війни дають нам право стверджувати, що світ є змістом елементів та компонентів, їх взаємозв'язку, сповнений протилежними процесами, які відбуваються в ньому, асоціюється із позитивним значенням, а спрямованість на узгодження призводить до цілісності, це, в свою чергу, є вищим проявом миру. Протилежна спрямованість на протидію є вищим проявом війни. Тож, не можна світ позиціонувати лише як стан, тому що в процесі, динаміці відбувається зміна станів цілісності: мир – війна, хаос – порядок, управління – самоорганізація. Так, П. Бергер і Т. Лукман, досліджуючи конструкцію світу визначили, що об'єктивність соціального світу означає, що останній протистоїть людині як щось зовнішнє по відношенню до неї. Головне питання полягає в тому, чи усвідомлює людина, що яким би об'єктивованим не був соціальний світ, він створений людьми і може бути ними перероблений [18, с. 43]. А отже, війна і мир в соціальному світі теж об'єктивовані діяльністю суб'єктів, соціокультурним порядком, створені людиною і можуть бути керовані людськими діями. При цьому процес реіфікації заперечує значення суб'єкту у долі соціального світу. Але, впливають на мир і війну як природне так і людське оточуюче середовище. Це значить, що війна і мир є продуктами людської діяльності.

Об'єкт миру, наприклад, земля або люди, у фазових переходах соціального світу із миру до війни, стають об'єктами війни – боротьба за землю, людей. Тобто, в залежності від об'єктивних характеристик війни бувають різними. Якщо виникає абсолютизація однієї сторони, виникає чітка спрямованість боротьби: за землю, за народ, тобто війна за ресурси; війна за мир, за ідеологічні переконання, за ідею, за світогляд, за владу і т. ін. Суб'єкти взаємозв'язку феноменів виражають власну прихильність та погляди, щодо війни або миру. Ідентифікація суб'єкту відбувається у разі його причетності до механізмів миру або війни (умиротворіння, миротворіння, війнотворіння), його участі у процесах, спрямованих на руйнацію системи або на її утворення.

Розрізняємо беллуфілів – (від латинського слова *bellum* – війна та грецького *filia* – дружба, любов) світогляд яких спрямований на воєнні дії, виражають жагу до деструкції, руйнування соціального світу, протидію, дезорганізації суспільного життя. Моральне задоволення у суб'єктів виникає при спогляданні хаосу, неузгодженості та дисгармонії у соціальному світі. Але таке позитивне ставлення до війни буває через бажання змінити архаїзований, зіпсований мир, який суб'єкти відмовляються сприймати як свою повсякденну дійсність. Беллуфіли стають активними учасниками воєнних дій та суб'єктами війни, щоб зруйнувати й перетворити світ. Наприклад, у політичній сфері діячів – беллуфілів прийнято називати «яструбами», які спрямовують свої сили і вплив на воєнно-промисловий комплекс і військову орієнтацію країни. Таким чином, вони вважають, що мир можна досягти лише із застосуванням

військової сили та постійної і якісної підготовки воєнних кадрів, армії. Латинський вислів «*Si vis pacem, para bellum*» у перекладі на українську звучить як – хочеш миру, готуйся до війни, описує філософію таких політиків. Беллуфоби - (від латинського слова *bellum* – війна та грецького *fobos* – страх) які уникають та відчують страх від воєнних дій, виражають занепокоєння й агресивно відносяться до деструкції, руйнування соціального світу. У суб'єктів виникає відчуження та жах при спогляданні хаосу, неузгодженості та дисгармонії у соціальному світі. Беллуфоби не стають активними учасниками воєнних дій та, навіть, переховуються під час війни, сприймають мир таким який він є, лише б не стати суб'єктами війни.

Пацефіли – (від латинського *pacem* – мир та грецького *filia* – дружба, любов) світогляд яких спрямований на мирні дії, сповідують гуманне ставлення до всього живого та людства у суспільній діяльності. Суб'єкти є прихильниками упорядкування, гармонізації, утворення, побудови та відсутності будь-яких проявів протидієвства й руйнування соціального світу або будь-якої системи (соціальної, матеріальної, технічної або біологічної), а також суспільного життя та суспільних відносин. Моральне задоволення у суб'єктів виникає при спогляданні миру, узгодженості та гармонії у соціальному світі. Пацефіли є активними учасниками миротворчих заходів, та часом воєнних дій, щоб досягти миру, а отже є і суб'єктами миру, і війни. Пацефоби - (від латинського *pacem* – мир та грецького *fobos* – страх) суб'єкти соціального світу, які уникають мирної обстановки, занепокоєнні мирною ситуацією, що склалася в соціальному світі, яка не відповідає їх власним ідеальним поглядам, щодо суспільного життя, суспільних відносин. У суб'єктів виникає відчуження та відраза до миру, гармонії у соціальному світі. Пацефоби мають різні причини такого ставлення до миру: 1. Занепокоєння, що мир стане гіршим за війну або не стане відповідати їх потребам; 2. Суб'єкти ненавидять й зневажають мир, який склався після воєнних дій і він їх пригнічує та лякає. Пацефоби стають активними учасниками, як воєнних дій, так і миротворчих, але згідно із власними поглядами на перетворення існуючого миру в соціальному світі. Отже, стають і суб'єктами війни і суб'єктами миру.

У розвитку соціального світу відбувається взаємний перехід ідентичностей, взаємоідентифікація. Ідентитетом є заперечення або ствердження суб'єктом процесів миру або війни. Ключовими факторами, які впливають на суб'єктів миру та війни є екологічні, економічні, соціальні, політичні, духовно-культурні та воєно-технічні, а також процеси управління та самоорганізації в країні. Тому що, проблеми, які виникають у сферах життєдіяльності суспільства зумовлені дисбалансом управління та самоорганізації в країні або абсолютизацією одного із процесів. Не ключові фактори виражаються у суб'єктивному сприйнятті окремої людини загальної ситуації в соціальному світі. ІІ психологічний стан, сімейні конфлікти, внутрішні розбіжності особистості або деяких організацій на мікрорівні суб'єктів впливають на відношення до світу, але не гарантують всеохоплюючого характеру формування беллуфілів, беллуфобів, пацефілів і пацефобів. Необхідна об'єктивність у поглядах, щодо стану соціального світу

зادля його перетворення. Тому, негативна, незадовільна ситуація у сферах життєдіяльності суспільства формує беллуфілів та пацефобів. І навпаки, якщо ситуація в соціальному світі є сприятливою для життя суспільства й повністю або більшу частину населення влаштовує – формуються пацефіли та беллуфоби.

Цілісність суспільства визначається сукупністю його соціальних інститутів. Особа, яка є суб'єктом миру та війни, а отже виступає як беллуфіл, беллуфоб, пацефіл та пацефоб, формується в ключових соціальних інститутах (сім'ї, освіти, економічний, політичний, соціальний, релігійний).

Отже, дії, вчинки та поведінка суб'єкта визначають стан і процеси в соціальному світі. Застосовуючи у вивченні проблематики холістичний підхід, суспільство досліджуємо як цілісну систему, «топіку» із сукупністю усіх її сфер життєдіяльності та взаємозв'язку соціальних інститутів. З'ясовано, що сфери життєдіяльності суспільства в соціальному світі об'єктивуються через соціальні інститути, тому інститути відносимо до стандартизованих способів поведінки, які відіграють основну роль в просторово-часовій організації соціальних систем. Стандартизація поведінки в часі і просторі має на увазі його постійну перебудову в залежності від контексту повсякденної соціальної діяльності. Часовий характер поведінки впливає на відтворення соціальних систем і пов'язаний із розумінням соціалізації [19, с. 31.]. Так, завданням економічного інституту в сфері економіки у вимірі миру є регуляція фінансів і розподіл бюджетних коштів для здорового функціонування економіки країни, здійснення застережних заходів, щодо дефолту й запобігання коливань національної валюти для забезпечення гідного рівня життя населення і попередження економічних криз, що може призвести до дисфункції інституту і в подальшому стає приводом до народного обурення. І. Чернов відмітив, що основою економічного прориву в країні – є розрахунок системних рішень державної влади з формування конкурентоспроможного середовища для вітчизняного бізнесу та інвестицій в нові фактори економічного зростання [20, с. 116]. Ще однією рисою економічного інституту є світові глобалізаційні процеси, які впливають на усі сфери життєдіяльності (розрізняють: екологічні, політичні, духовно-культурні, соціальні, військово-технічні глобалізаційні процеси). Звідси, країна має регулювати витрати фінансів, виробництво й розподіл благ і послуг, взаємовідносини ринку, приватної та державної власності, поділ праці в громадянському суспільстві для сталого розвитку кожної сфери й досягнення злагоди і миру в суспільстві. Авжеж, нормальне функціонування економічного інституту можливе лише за гармонійної співпраці держави та громадянського суспільства. У форматі війни економічний інститут переходить в іншу фазу розвитку. Так як домінуючими стають воєнні процеси, вектор фінансування змінюється на відновлення воєнно-технічних баз, воєнної техніки та устаткування. Миротворчі заходи спрямовані не на запобігання протидіючих дій, а на їх усунення, що є більш витратним та енергоємним процесом. Велика чисельність суб'єктів війни в уряді (яструбів) призводить до воєнізованої економіки, таким чином виникає занепад соціальної, духовно-культурної, екологічної, тощо, сфер.

За допомогою політичного інституту здійснюється функціонування необхідних законів в усіх сферах життєдіяльності суспільства для злагодженої роботи державних та адміністративних органів, політичних установ. Робота політичного інституту в режимах війни та миру кардинально відрізняються. Під час війни уряд функціонує не лише на принципах стратегії із довгостроковою перспективою внутрішньої та зовнішньої політики, а з'являються тактичні дії відносно протиборчої сторони та підтримки спокою свого населення. Внутрішня політика, зосереджена на налагодженні мирного життя на територіях – осередках воєнних дій. Зовнішня політика – у пошуках підтримки сусідніх країн, щодо протидії агресору або в наступальних діях проти іншої сторони. Зовнішня допомога складається із матеріальної та фізичної, а також, створення санкцій (економічних, політичних, духовно-культурних, тощо) солідарних країн проти іншої сторони.

Завдяки соціальному інституту суб'єкти соціального світу запроваджують технології та механізми впливу на суспільство (мітинги, страйки, дебати). Заохочується саморегуляція в соціальній сфері, як створення неполітичних самоорганізаційних об'єднань для досягнення спільної мети й попередження народних заворушень, що може перерости в складний конфлікт. Та навпаки, при дисфункції соціального інституту такі об'єднання використовуються для виникнення революційних настроїв в суспільстві, маніпулювання суспільної свідомості, порушення суспільного порядку й дисгармонії в соціальному світі, що призводить до війни. Завданнями соціального інституту є і підтримка соціально-незахищених верств населення та регуляція виробничих та відтворених соціальних відносин; вирішення протиріч у конкретній соціальній групі або верстві населення, як частини, так і у суспільстві, як цілого. Соціальний інститут розповсюджується і на інші сфери, як наприклад: соціальна екологія (екологічна сфера), відношення соціуму до культурної спадщини країни (духовно-культурна сфера) або суспільна згуртованість на захист Батьківщини під час війни, мобілізація суспільства (воєнно-технічна сфера). Інститут освіти відіграє визначальну роль у соціалізації особистості, у вихованні суб'єктів миру та війни, які впливають на життя суспільства в цілому, а також закладає основи відношення, поведінки та спонукає до діяльності суб'єкта соціального світу в екологічній, політичній, економічній, духовно-культурній, соціальній та воєно-технічній сферах. Інститут освіти покликаний на підвищення компетенції, ерудиції й освітнього рівня громадян країни для вироблення гідного самостійного незалежного члена суспільства, яким важко маніпулювати й призивати до невідповідних його суб'єктивним поглядам дій. Це посилює гарантії мирних відносин у суспільстві. У форматі війни інститут освіти функціонує в режимі конфліктних відносин між двома протиборчими сторонами та виховує суб'єкта відповідно інтересів Батьківщини та ідентифікації ворога. І. Тригуб запевняє, що паралельно із розвитком інституту освіти в соціальному світі, необхідно впроваджувати науковий напрям - освітологія, завданням якого є розвиток сфери освіти як цілісного суспільного феномену, що сприяє духовному, культурному, соціально-економічному і науково-технологічному функціонуванню, відтворенню і

розвитку суспільства [21, с. 9]. Релігійний інститут історично впливав на духовну інтеграцію народу, шанування духовних цінностей, добра, миру, злагоди в суспільстві. Але при дисфункції інституту виникають релігійні війни, між церквами різних конфесій та міжнаціональні конфлікти з приводу різних релігій.

У інституті сім'ї поряд із сімейними цінностями вибудовується відношення до сфер життєдіяльності суспільства. Кожна сім'я як окреме об'єднання суб'єктів впроваджує шанування національної культури, сприяє зміцненню національного духу, або навпаки, відрізняється нехтуванням цінностей країни, що виховує невідповідального, не солідарного члена суспільства і не призводить до раціональної та ефективної співпраці держави і сім'ї. Під час війни споглядаються результати виховної діяльності суб'єктів інституту сім'ї – пожертвування власними дітьми та членами сім'ї як суб'єктами миру та війни заради гідного протистояння ворогу ззовні або всередині країни.

Висновки

Проаналізовані функції соціальних інститутів у форматах війни та миру демонструють нам невідповідність їх роботи в Україні. Тобто, від перестановки політичних лідерів не змінюється ефективність соціальних перетворень в Україні, а лише виявляється інертність інститутів, що призводить до втілення в життя нежиттєздатних проектів та непрацюючих реформ в усіх сферах суспільного життя. Така ситуація виникла через архаїзованість політичної структури: абсолютизація кланів, сімейственість у наслідуванні посад та виділення певних регіонів країни із унітарної держави. Таким чином, міра миру та війни змінюється і через внутрішні негаразди в країні війна всередині держави переходить у зовнішню війну із Росією. Характерною рисою такої війни є псевдоміротворча діяльність з боку Росії разом із наступальними воєнними діями згідно гібридної стратегії (протиборство не лише військове, а й економічне, політичне, інформаційне, тощо). З нашої сторони, мирне урегулювання конфлікту (дипломатичні переговори) не надало результатів, соціальні інститути в цьому режимі перейшли у іншу фазу та виробляють не мир, а війну.

Тому, суб'єкти взаємодії миру та війни й стан суспільства та соціальних інститутів, також, взаємопов'язані. Тому що, деформоване суспільство в тій чи іншій сфері визначає деформацію певних соціальних інститутів. Якщо в соціальному світі домінують війнотворчі процеси, діяльність суб'єктів спрямована на розвиток війни, інститути функціонують в режимі війни. Створюється інститут війни, в якому беллуфіли здійснюють руйнівну, дезорганізаційну діяльність та формування соціальних жертв, в тому числі виникає деградація, регрес інших соціальних інститутів. Якщо ж в соціальному світі країни виникає сприятливий соціальний клімат, відсутні масові хаотичні процеси, а превалюючими є міротворчі, гармонійні дії, то починає активно функціонувати інститут миру. У ньому пацефіли мобілізують соціальний капітал, діяльність спрямована на захист населення країни та боротьбу на те, щоб руйнівні наслідки після війни швидше були подолані та кількість жертв

зменшувалась. Це стимулює прогресивний розвиток соціальних інститутів. Але, зауважимо, що війна буває регресивною (із деструкцією злагодженого соціального світу, зміною на гірший стан життя суспільства, тощо) із руйнуванням прогресивного миру (коли усі суб'єкти соціального світу задоволенні діяльністю держави та громадянського суспільства, мають усе необхідне та оптимістично настроєні відносно майбутнього, соціальні інститути ефективно функціонують, тощо). Так і мир буває регресивним (якщо споглядається деградація суспільства, архаїзованість соціальних інститутів, відсутній прогресивний розвиток через косність системи, соціальний світ тяжіє до більш раннього нецивілізованого суспільного устрою, виникає негативне спрощення усього соціального, та беллуфоби не бажаючи розвитку війни не намагаються змінити ситуацію на краще, тощо). Інший приклад регресивного миру – це втрата змісту, коли форма миру залишається, а суб'єкти миру не формуються, не створюються, це руйнує сутність миру. Таким чином, здійснюється зміна форми соціального світу, пацефоби (яких не задовольняє світ на даний момент часу) та беллуфіли здійснюють перехід до прогресивної війни (розбалансування системи соціального світу, заради перетворення його у сприятливий стан для розвитку суспільства і держави, знищення регресивного устрою, тощо). Через розкриття та доступ до ресурсів під час війни, суб'єкти соціального світу мають можливість використовувати їх на благо суспільства та держави, здійснюючи цим, прогресивний розвиток соціальних інститутів.

Список використаної літератури

1. Кононенко С. Держава і суспільство громадян [Електронний ресурс] / Сергій Кононенко // Наукові записки Ін-ту політ. та етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. - 2013. - № 6. - С. 5–13. - Режим доступу: http://www.ipiend.gov.ua/img/scholarly/file/nz_68_site_72.pdf.
2. Шайгородський Ю. Стратегія суспільного розвитку: світоглядні та інституційні чинники формування [Електронний ресурс] / Юрій Шайгородський // Наукові записки Ін-ту політ. та етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. — 2013.- № 6.- С. 13–27. - Режим доступу: http://www.ipiend.gov.ua/img/scholarly/file/nz_68_site_72.pdf
3. Таран В. О. Перспективи української державності в контексті україно-російських відносин / В.О. Таран // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2012. - № 51. - С. 65–73.
4. Михальченко Н. Украина, разделенная в себе: от Леонидии к Виктории. Т. 2 [Электронный ресурс] / Н. И. Михальченко, В. П. Андрущенко. – К.: ИПиЭНИ имени И. Ф. Кураса НАН Украины, 2012. - 556 с. - Режим доступа: http://ipiend.gov.ua/?mid=11&action=monograph_detail&monograph_id=162&language=ua.
5. Краснокутский А. В. Fundamentals of optimization of development of the ideology of state-building in Ukraine = Основы оптимизации развития идеологии государственного строительства в Украине / А. В. Краснокутский // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. — 2014. — № 58. — С. 269–277.
6. Глазунов В. В. Олигархизация политической системы современной Украины / В. В. Глазунов // Культурологічний вісник: наук. -теор. щорічник Нижньої Наддніпряниці. - Запоріжжя, 2009. - Вип. 23. - С. 124–131.
7. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку: монографія / за заг. ред. Ф. М. Рудича. - К.: Парламентське видавництво, 2006. - 412 с.

8. Кривега Л. Д. Громадянське суспільство в Україні як цілісно-інтегративний стан соціальної свободи / Л. Д. Кривега, І. М. Мухін // *Культурологічний вісник: наук.-теор. щорічник Нижньої Наддніпряниці*. - Запоріжжя, 2004. - Вип. 12. - С. 69–74.
9. Жадько В. А. Глобальні проблеми сучасності як об'єкт філософської рефлексії / В. А. Жадько // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. — 2010. - Вип. 43. - С. 187–195.
10. Воронкова В. Г. «Общество риска» как следствие кризиса современной цивилизации в глобальном измерении / В. Г. Воронкова // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. — 2014. - Вип. 58. - С. 13–24.
11. Зиммель Г. *Избранные работы* / Георг Зиммель. - К.: Ника-Центр, 2006. - 440 с. - (Сдвиг парадигмы; Вып. 4).
12. Самчук З. Ф. Ідея гуманізму: проблема світоглядно-критеріальної парадигмальності / З. Ф. Самчук // *Гілея : наук. вісник : зб. наук. пр.* - К., 2009. - Вип. 22. - С. 302–313.
13. Рубинштейн С. Л. *Проблемы общей психологии* / С. Л. Рубинштейн; отв. ред. Е. В. Шорохова. - М.: Педагогика, 1973. - 422 с.
14. Абульханова-Славская К. А. *Философско-психологическая концепция С. Л. Рубинштейна: к 100 летию со дня рождения* / К. Абульханова-Славская, А. Брушлинский. - М.: Наука, 1989. - 248 с.
15. Абульханова-Славская К. А. *Стратегия жизни* / К. А. Абульханова-Славская. - М.: Мысль, 1991. - 299 с.
16. Рубинштейн С. Л. *Человек и мир* / С. Л. Рубинштейн. - СПб. [и др.]: Питер, 2012. - 224 с. - (Мастера психологии).
17. Бех В. П. *Социальный организм: философско-методологический анализ* / Владимир Павлович Бех. - Запорожье: Тандем, 1998. - 188 с.
18. Бергер П. *Социальное конструирование реальности: Трактат по социологии знания* / П. Бергер, Т. Лукман; [пер. Е. Руткевич]. - М.: Моск. филос. фонд и др., 1995. - 323 с.
19. Гидденс Э. *Современная теоретическая социология* [реф. сб. / РАН. ИНИОН. лаб. социол.]; отв. ред. Ю. А. Кимелев; ред.-сост. Н. Л. Полякова. - М.: ИНИОН, 1995. - 155 с.
20. Чернов И. А. *Философия экономики: проблемы и подходы к осмыслению* / И. А. Чернов // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. - 2007. - Вип. 29. - С. 113–118.
21. Тригуб І. І. *Становлення соціології освіти як галузі наукового знання* / І. І. Тригуб // *Педагогічний процес: теорія і практика*. — 2013. — Вип. 2. — С. 166–174.

REFERENCES

1. Kononenko S. *State and society of citizens* / Sergey Kononenko. Regime to access: http://www.ipiend.gov.ua/img/scholarly/file/nz_68_site_72.pdf.
2. Shayhorodskyy Y. *Strategy of Community Development: ideological and institutional factors of creation* / Yuri Shayhorodskyy. Regime to access: http://www.ipiend.gov.ua/img/scholarly/file/nz_68_site_72.pdf
3. Taran V. *Perspective of the ukrainian state system in the context of the relations between Ukraine and Russia* / V. A Taran // *Humanitarian Bulletin Zaporozhye State Engineering Academy*. - 2012. - № 51. - P. 65-73.
4. Mihalchenko N. *Self-devided Ukraine: from Leonydyu for Victoria. V. 2* / N. I. Mihalchenko, V. P Andruschenko. Regime to access: http://ipiend.gov.ua/?mid=11&action=monograph_detail&monograph_id=162&language=ua.
5. Krasnokutskiy O. V. *Fundamentals of optimization of development of the ideology of state-building in ukraine* / O.V. Krasnokutskiy // *Humanitarian Bulletin Zaporozhye State Engineering Academy*. - 2014. - № 58. - С. 269–277.

6. Glazunov V. V. *Oligarch changes in the main elements of the political system of modern Ukraine* / V. V. Glazunov // *Culturological Bulletin: scientific-theor. yearbook of Lower Dnieper. - Zaporizhzhya, 2009. - Vol. 23. - P. 124-131.*
7. *Civil society in modern Ukraine: specific formation, development trends: Monograph / Society. ed. F. Rudych. - K: Parliamentary Publishing, 2006. - 412 p.*
8. Kryveha L. D. *The civil society in Ukraine as a holistic integrative state of social freedom* / L. D. Kryveha, I. M. Mukhin // *Culturological Bulletin: scientific-theor. yearbook of Lower Dnieper. - Zaporizhzhya, 2004 - Vol. 12.- P. 69-74.*
9. Zhadko V. A. *The global issues of the day as an philosophical reflection object* / V. A. Zhadko // *Humanitarian Bulletin Zaporozhye State Engineering Academy. - 2010 - Vol. 43. - P. 187-195.*
10. Voronkova V.G. *"Risk society" as a result crisis of modern civilization in the global dimension* / V.G. Voronkova // *Humanitarian Bulletin Zaporozhye State Engineering Academy. - 2014 - Vol. 58. - P. 13-24.*
11. Simmel G. *Favourites work / Georg Simmel. - K: Nika Center, 2006. - 440 p. - (Shift paradigm, Vol. 4).*
12. Samchuk Z. F. *The conception of humanism: an issue of the world-looking and criterion paradigm* / Z. F. Samchuk // *Gilea: Science. Bulletin: Coll. Science. pr. - K., 2009. - Vol. 22. - P. 302-313.*
13. Rubinstein S. L. *Problems of general psychology* / S. L. Rubinstein; Ed. ed. E. V. Shorokhova. - Moscow: Pedagogika, 1973. - 422 p.
14. Abulkhanova-Slavskaya K. A. *Philosophical - psychological concept of S. L. Rubinstein: at 100 anniversary day of birth* / Abulkhanova Slavskaya K., A. Brushlynskyu. - M.: Nauka, 1989.- 248 p.
15. Abulkhanova-Slavskaya K. A. *The life Strategy* / K. A. Abulkhanova-Slavskaya. - Moscow: Misl, 1991. - 299 p.
16. Rubinstein S. L. *Man and peace* / S. L. Rubinstein. - St. Petersburg: Peter, 2012. - 224 p.- (Masters Psychology).
17. Bech V. P. *Social organism: philosophical and methodological analysis* / Vladimir P. Bech. - Zaporozhe: Tandem, 1998. - 188 p.
18. Berger P. *Social Construction of Reality: The Treatise of the sociology knowledge* / Berger, T. Luckmann; [trans. E. Rutkevich]. - Moscow: Mosk. Philosophy. Foundation et al., 1995. - 323 p.
19. *Modern theoretical sociology* / E. Giddens. - M.: INION, 1995. - 155 p.
20. Chernov I. A. *Philosophy of Economy: Problems and approaches to understanding* / I. A. Chernov // *Humanitarian Bulletin Zaporozhye State Engineering Academy. - 2007. - Vol. 29. - P. 113-118.*
21. Trygub I. I. *Formation sociology of education as a field of scientific knowledge* / I. I. Trygub // *Process Teaching: Theory and Practice. - 2013. - Vol. 2. - P. 166-174.*

ПАВЛЕНКО И.А., асистент кафедры социологии, Запорожский национальный университет (Украина, Запорожье) iva_monroe@mail.ru

МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ СУБЪЕКТОВ МИРА И ВОЙНЫ

В статье представлена характеристика субъектов взаимодействия мира и войны в социальном мире, определяется функционирование социальных институтов как механизма объективации деятельности субъектов. Синергетический подход отражает исследования социального мира в противоречии мира и войны, в условиях нелинейности, неопределенности, неуравновешенности, многофакторности социального развития. В социальном мире возникает взаимный переход идентичностей, взаимоидентификация относительно мировоззрения субъектов. Идентитетом является отрицание или утверждение субъектом процессов мира или войны. Проанализированные функции

социальных институтов в форматах войны и мира демонстрируют нам несоответствие их работы в Украине. Таким образом, субъекты взаимодействия мира и войны и состояние общества, а также социальных институтов взаимосвязаны.

Ключевые слова: социальный мир, мир, война, субъект, социальный институт, взаимодействие, идентификация, деятельность.

Pavlenko, Iva, assistant of Sociology Department, Zaporizhzhya National University (Ukraine, Zaporozhye), iva_monroe@mail.ru

IDEOLOGY OF PEACE AND WAR SUBJECTS FEATURES

The current state of the Ukraine's social world is characterized by a number of political, economic, social, etc. problems. Therefore, it is important to determine the subjects of peace and war, study their characteristics according to the prevailing ideology in the social world. Methodologically important to study the social world as self-organized, unbalanced, complex system are science works of the synergy theory founder H. Haken; foreign authors: I. Prigogine, Y. Klimontovich, Y. Danilov, B. Kadomtsev, S. Kapitsa, G. Malinetskiy, E. Knyazeva, S. Kurdyumova; local scientists and research synergetic union I. Beh, V. Andrushchenko, V. Voronkova, A. Nazaretian. The modern study of Ukrainian society spent S. Kononenko. Y. Shayhorodskyy developed the bold of the key factors for the formation of Ukrainian state. Important for completion are researching of N. Mykhalchenko and V. Andruschenko regarding development of Ukraine statehood. The crisis of the modern globalized society relatively trends of Ukrainian society investigated V. Voronkova. The purpose of the article is to investigate the characteristics of the subjects of the social world that react, adapt, reproduce processes of peace and war and modify the script of the social world, according to the prevailing worldview. Also, review the functioning of social institutions and their relationship with the state of activity of the subjects of peace and war. The essence of the social world is displayed first, by internal, deep, stable relationships between the entities, i.e. a set of relationships between people. Second, the method of connections and relationships between people determines the dynamic characteristics of the social world in change processes chaos - order, peace - war, self-organization - management. Third, the way of life of people represents the static characteristic of the content of the social world, formation at this point in time of peace or war. The main driver of social processes in the social world is a person, entity social world. Subjects union activity that defines the subject - subject relations between their levels. We consider the person as a subject who is forced to reconcile their subjective needs, activities and ambitions of other subjects. A successful coordination anchored in social institutions (family, education, economic, political, social, religious, etc.). Analyzed the function of social institutions in the format war and peace show us their failure to work in Ukraine. Subjects relationship phenomena express their own commitment and opinions on war or peace. Identification occurs when the subject of his involvement in the mechanisms of the world: according peacebuilding we distinguish pacyfils and pacyfobs or war accorging warbuilding we distinguish bellufils and bellufobs. Subjects participating in the social world processes aimed at destroying the system or its formation. Consequently, subjects actions and behavior are determining the status and processes in the social world.

Keywords: social world, peace, war, the subject, a social institution, interaction, identification, activity.

*Дата надходження рукопису 10.02.2015 року
Рекомендовано до публікації 15.02.2015 року*